

Universiteit
Leiden
The Netherlands

A grammar of Tagdal: a Northern Songhay language

Benitez-Torres, C.M.

Citation

Benitez-Torres, C. M. (2021, September 21). *A grammar of Tagdal: a Northern Songhay language*. LOT dissertation series. Amsterdam, LOT. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3240577>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3240577>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Een grammatica van het Tagdal, een Noord-Songhai-taal van Niger biedt een synchrone beschrijving van de Tagdal-taal zoals die gesproken wordt door de Igdaalen in de Republiek Niger. Deze mensen worden door bevolking van Niger gewoonlijk tot de Toeareg gerekend en leven verspreid over semi-nomadische kampementen van de grens met Nigeria in het Zuiden tot de stad Agadez in het Noorden en gebieden daar tussenin.

Het Noord-Songhai wordt beschouwd als een tak van de grotere Songhai-taalfamilie maar deelt ook vele kenmerken met de Berbertalen, in het bijzonder met Toeareg. Kenmerken van het Toeareg zijn aanwezig door de gehele taal heen, zij aan zij met Songhai-kenmerken. Zowel Toeareg- als Songhai-kenmerken zijn gemakkelijk te identificeren als voortkomend uit één van de twee brontalen. Op het eerste gezicht lijkt de zinsleer voornamelijk in het Songhai haar oorsprong te vinden. Dit onderwerp vergt echter meer onderzoek.

Het eerste hoofdstuk biedt informatie over de sprekers, de sociolinguïstieke situatie en bespreekt de classificatie van het Songhai, in het bijzonder van het Noord-Songhai. Dit hoofdstuk bevat ook een bespreking van de methodologie en een korte tekst.

Het tweede hoofdstuk bestaat uit een beschrijving van enkele van de meest voorkomende fonologische processen in het Tagdal. Het zal worden aangetoond dat zowel gesloten als open lettergrepen mogelijk zijn en dat lettergrepen daarnaast ook met een klinker kunnen beginnen. Vervolgens wordt de verzameling van klinkers gepresenteerd van de drie meest voorkomende Tagdal-varianten: 1) de taalvariant van de Abargan en de Kəl Illokoɗ, die het meest op het Tadaksahak lijkt, 2) de taalvariant van de Kəl Amdid en de Tarbun en 3) het Tabarog. De paragraaf over klinkers toont aan dat, in ieder geval op het eerste gezicht, alle klinker behalve de sjwa lange en korte varianten hebben. Echter, gezien de bevindingen in het derde hoofdstuk, moet deze analyse wellicht herzien worden. Het zal worden aangetoond dat de oppervlakte-realisatie van klinkers afhankelijk is van context. Klinkers in onbeklemtoonde lettergrepen worden gecentraliseerder uitgesproken. Het wordt ook aangetoond dat de centrale klinker ə wat betreft positie en hoogte, zelfs ronding, verandert afhankelijk van de context. In de paragraaf over klankverschuivingen wordt de assimilatie van /n/ besproken. Het wordt ook aangetoond dat /n/ gerealiseerd wordt als nasalisatie van de voorafgaande klinker wanneer deze gevolgd wordt door /f, s, z, ʃ, ʒ, of ʒ/. In woorden die eindigen op een klinker wordt de laatste klinker geëlideerd als het volgende woord met een medeklinker begint. Daarnaast wordt /ay/ met een korte klinker gerealiseerd als [ej] en /ow/ met een korte klinker als [ɔw]. De laatste paragraaf beschrijft de verscheidene klemtoonpatronen die mogelijk zijn in het Tagdal.

Het derde hoofdstuk presenteert de vormleer van het Tagdal en eveneens enkele van de voornaamste prosodische kenmerken van de taal die met de vormleer verbonden

zijn. Het zal worden aangetoond dat het Tagdal eigenlijk twee prosodische subsystemen heeft: één voor vocabulaire van Toeareg-origine en één voor vocabulaire van Songhai-origine. Dit hoofdstuk vangt aan met een beschrijving van het pronominale subsysteem en geeft vervolgens een beschrijving van naamwoorden met een Songhai-etymologie. Het wordt aangetoond dat de klinker in een CVC-lettergreep van Songhai-origine verlengd wordt tot CVVCV wanneer er een klinker aan toegevoegd wordt. Naamwoorden van Songhai-origine daarentegen volgen een volledig andere set regels. De belangrijkste kwestie wat betreft naamwoorden met een Toeareg-etymologie is of de klemtoon valt op de voorlaatste of op de op twee na laatste lettergreep na toevoeging van prefixen en suffixen. Als de klemtoon op de op twee na laatste lettergreep valt, dan heeft dit een effect op de duur van de klinkers en medeklinkers in het hele woord. Deze paragraaf sluit af met een beschrijving van het functioneren van mannelijke en vrouwelijke naamwoorden in relatie tot de Toeareg vocabulaire. Het hoofdstuk gaat verder met de nominalisering van Toeareg-wortels versus de nominalisering van Songhai-wortels en met een korte bespreking van de keuze tussen het gebruik van Songhai en Toeareg vocabulaire. Dit wordt gevolgd door een bespreking van bijvoeglijk naamwoorden in het Tagdal: eerst de adjectivisering van Songhai-wortels en vervolgens de adjectivisering van Toeareg-wortels. De meeste bijvoeglijk naamwoorden die van Toeareg-wortels afgeleid zijn, bevatten een bijvoeglijke markeerder voor onderwerpen ('Subject Relative marker'), *a-*. Dit wordt gevolgd door een bespreking van bijwoorden en adposities, die tamelijk gesloten woordklassen zijn in het Tagdal. De volgende paragraaf van hoofdstuk drie beschrijft het werkwoord. Opnieuw maakt de taal een onderscheid tussen werkwoordwortels van Songhai-origine en werkwoordwortels van Toeareg-origine. Dit is vooral belangrijk omdat de hoofdklemtoon van het werkwoord gewoonlijk ergens op de wortel valt. De volgende paragraaf bespreekt drie derivatie-affixen die zich hechten aan werkwoordwortels van Toeareg-origine: het passieve, het wederkerende en het overgankelijke affix. Affixatie is een belangrijk onderwerp omdat het plaatsen van de klemtoon op de voorlaatste of op de op twee na laatste lettergreep in Toeareg-werkwoorden na de toevoeging van alle prefixen en suffixen gebeurt. De paragraaf over de drie prefixen eindigt met een bespreking van suppletie: Songhai-wortels worden vervangen door Toeareg-wortels wanneer één van de besproken drie prefixen gebruikt worden. Hoofdstuk drie gaat verder met een bespreking van de vormleer van het werkwoord. Dit omvat de gebonden morfemen die aan het werkwoord voorafgaan - het procliticum, het tijd-aspect-modaliteit-prefix en ontkennende prefixen. Het hoofdstuk sluit af met een bespreking van wat volgt op de werkwoordwortel. Dit omvat de cislocatieve en andatieve prefixen en het lijdend voorwerp-cliticum. Vervolgens worden het lijdend voorwerp en de datief-markeerder, *sa*, besproken.

Het vierde hoofdstuk begint met een beschrijving van het naamwoordelijk zinsdeel ('Noun Phrase'), als eerste met een bespreking van determinatoren. Het Tagdal heeft een aantal determinatoren en allen vertonen ze congruentie met het naamwoordelijk zinsdeel wat betreft getal - enkelvoud of meervoud. De determinatoren geven aan of het naamwoordelijk zinsdeel bepaald of onbepaald is. De volgende paragraaf bespreekt de nevenschikking van naamwoordelijke zinsdelen. Elk nevenschikt naamwoordelijk zinsdeel wordt gewoonlijk gevolgd door één of meerdere voegwoorden. De volgende paragraaf beschrijft het adpositie-zinsdeel ('Adpositional

Phrase'). Het Tagdal heeft overwegend postposities, maar één prepositie, *nda*, fungeert evenwel als nevenschikkend voegwoord. Vervolgens wordt de basiswoordvolgorde SVO besproken in normale zinnen die een werkwoord bevatten, gevolgd door een korte bespreking van niet-verbale zinnen. De volgende paragraaf beschrijft de nevenschikking van zinnen, zowel met als zonder voegend element. De daaropvolgende paragrafen bespreken de zinsleer, in het bijzonder die van complexe zinnen - hier gedefinieerd als zinnen die uit meer dan één zin ('clause') bestaan. Als eerste worden ondergeschikte zinnen besproken. Over het algemeen kunnen we deze indelen in verschillende soorten bijwoordelijke bijzinnen, verschillende soorten complement-zinnen en bijvoeglijke bijzinnen. Bijvoeglijke bijzinnen kunnen een bepaling zijn bij een onderwerp, lijdend voorwerp of een adpositie-zinsdeel ('Adpositional Phrase'). De onderwerp-bijvoeglijke bijzin wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een bijvoeglijke markeerder voor onderwerpen ('Subject Relative marker') op de plaats vóór het werkwoord waar gewoonlijk het procliticum staat. De lijdend voorwerp-bijvoeglijke bijzin is een bepaling bij het lijdend voorwerp. Het demonstrativum of de determinator in deze bijzin volgt het hoofdvoornaamwoord en wordt op zijn beurt gevolgd door het werkwoord. In plaats van de bijvoeglijke markeerder voor onderwerpen, *a-*, treffen we hier een gewoon procliticum aan. Er zijn ook adpositionele bijvoeglijke bijzinnen; zij vormen een bepaling bij een adpositie-zinsdeel. De volgende paragraaf beschrijft hoe bevelen en verzoeken uitgedrukt worden in het Tagdal. De daaropvolgende paragraaf beschrijft het formuleren van vragen, zowel van ja/nee-vragen als van aanhangselvragen en verschillende typen inhoudsvragen.

Het boek sluit af met een zeer korte beschrijving van hoe het Tagdal omgaat met eenheden boven het niveau van de zin, zoals paragrafen en complete narratieven. De paragraaf begint met een bespreking van de samenhang tussen zinnen, tussen paragrafen en binnen een narratief. Dit wordt gevolgd door een korte beschrijving van hoe de taal woordvolgorde en de aan- of afwezigheid van pronomina en voegende elementen inzet om verschillende elementen in het narratief een meer of juist minder prominent plek te geven.